

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 30.7.2007
KOM(2007) 454 galutinis

KOMISIJOS ATASKAITA

**biudžeto valdymo institucijai apie bendrajame biudžete numatytas garantijas
2006 m. gruodžio 31 d.**

{SEC(2007)1050}

TURINYS

1.	Įvadas ir operacijų rūšys.....	4
2.	Naujas teisinis pagrindas.....	4
3.	Pokyčiai nuo 2006 m. birželio 30 d. ataskaitos.....	5
4.	Rizikos, kuriai teikiama Biudžeto garantija, duomenys.....	5
4.1.	Rizikos apibrėžtis.....	5
4.2.	Su valstybėmis narėmis susijusi rizika.....	7
4.3.	Su trečiosiomis šalimis susijusi rizika	8
4.4.	Iš biudžeto garantuojama bendroji rizika.....	9
4.5.	Rizikos raida	9
5.	Įsipareigojimų nevykdymas, Biudžeto garantijų panaudojimas ir įsiskolinimai	10
5.1.	Mokėjimai iš grynųjų pinigų išteklių.....	10
5.2.	Mokėjimai iš Biudžeto	10
5.3.	Garantijų fondo panaudojimas	10
6.	Išorės veiksmų garantijų fondas.....	10
6.1.	Išieškotos lėšos.....	10
6.2.	Turtas metų pabaigoje.....	10
6.3.	Planuojama suma	11
7.	Rizikos vertinimas. Ekonominė ir finansinė trečiųjų šalių, kurios gauna naudos iš svarbiausių ES skolinimo operacijų, padėtis.....	11
7.1.	Įvadas	11
7.2.	Egiptas.....	11
7.3.	Turkija.....	11
7.4.	Brazilija.....	12
7.5.	Marokas.....	12
7.6.	Tunisas	12
7.7.	Pietų Afrika.....	12
7.8.	Libanas.....	13
7.9.	Jordanija.....	13
7.10.	Serbija ir Juodkalnija.....	13

7.11. Ukraina..... 14

1. ĮVADAS¹ IR OPERACIJŲ RŪŠYS

Europos Sąjungos biudžetu (toliau – Biudžetas) garantuojama rizika atsiranda dėl įvairių skolinimo ir garantijų operacijų, kurias galima suskirstyti į dvi kategorijas: Europos Bendrijų suteiktos paskolos siekiant makroekonominių tikslų, pvz., makrofinansinės pagalbos paskolos trečiosioms šalims ir paskolos siekiant mikroekonominių tikslų (Euratomo paskolos ir Europos investicijų banko (EIB) paskolos valstybėms ne narėms²). Nuo 1994 m. šioms operacijoms teikiama Išorės veikslių garantijų fondo (toliau – Fondas) garantija³, kuris įsteigtas siekiant, be kita ko, apriboti reikalavimų vykdyti išsipareigojimus, susijusius su Biudžete numatytais garantijomis skolinimo operacijoms trečiosiose šalyse, poveikį biudžetui. Jei Fondui nepakanka išteklių, jų bus prašoma iš Biudžeto.

Tarybos reglamentas, įsteigiantis Fondą (toliau – Fondo reglamentas⁴), kuris priimtas 1994 m., pirmą kartą iš dalies pakeistas 1999 m. Tarybos reglamentą 2004 m. Tarybai iš dalies pakeitus antrą kartą, Fondo garantija operacijoms nebeteikiama, jei trečiosios šalys tampa valstybėmis narėmis. Paskolos arba paskolos su garantija valstybėms narėms garantuojamos tiesiogiai iš Biudžeto.

2. NAUJAS TEISINIS PAGRINDAS

Pagal naująją finansinę programą 2007 m. sausio 1 d. įsigaliojo 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl biudžetinės drausmės ir patikimo finansų valdymo⁵. Pagal šį susitarimą Fondo atidėjiniai numatomi 4 išlaidų kategorijos (ES kaip pasaulinė partnerė) biudžeto eilutėje, o ne, kaip anksčiau, sudarant specialų rezervą.

Laikantis Tarpinstitucinio susitarimo, Fondo reglamentas turėjo būti iš dalies pakeistas, kad būtų įtvirtintas rezervo panaikinimas. Todėl 2007 m. sausio 30 d. priimtas naujas Tarybos reglamentas⁶, kuriame, be kita ko, Fondui suteiktas naujas veiksmingesnis, kiek tai susiję su biudžeto lėšų panaudojimu, atidėjinių mechanizmas. Be to, padidintas biudžeto operacijų skaidrumas ir pagerintas programavimas⁷. Dėl to atitinkamai pakeistas šios ataskaitos turinys.

2006 m. gruodžio 19 d. Taryba nusprendė⁸ iš naujo suteikti Europos investicijų bankui Bendrijos garantiją paskolų ir paskolų garantijų, suteiktų projektams ne Bendrijoje, nuostoliams atlyginti. Bendrijos garantija sudaro 65 % visos pagal EIB finansavimo operacijas išmokėtų kreditų ir suteiktų garantijų sumos, atėmus sugrąžintas sumas ir įskaitant

¹ Ankstesnę ataskaitą apie 2006 m. birželio 30 d. biudžete numatytas garantijas sudaro COM(2007)66 ir SEC(2007)241.

² Išsami informacija apie EIB įgaliojimus pateikiama priedo A1 lentelėje.

³ Naujausią Fondo veiklos ataskaitą žr. COM(2006)695 „Išsami Garantijų fondo veiklos ataskaita“ ir prie jos pridėtą tarnybų darbinį dokumentą, SEC(2006)1460.

⁴ Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2728/94, įsteigiantis Išorės veikslių garantijų fondą, OL L 293, 1994 11 12, p. 1, su pakeitimais, padarytais Tarybos reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 1149/1999, OL L 139, 1999 6 2, p. 1, Tarybos reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 2273/2004, OL L 396, 2004 12 31, p. 28, ir Tarybos reglamentu (EB, Euratomas) Nr. 89/2007, OL L 22, 2007 1 31, p. 1.

⁵ OL C 139, 2006 6 14, p. 1.

⁶ Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 89/2007, OL L 22, 2007 1 31, p. 1.

⁷ Informaciją apie seną atidėjinių mechanizmą žr. 1 išnašoje paminėtoje ataskaitoje.

⁸ 2006 m. gruodžio 19 d. Tarybos sprendimas 2006/1016/EB, OL L 414, 2006 12 30, p. 95.

visas susijusias sumas, o viršutinė riba 2007–2013 m. neviršytų 27 800 mln. EUR. Šiame sprendime taip pat numatyta, kad Komisija ir EIB sudaro garantijos susitarimą, kuriame nustatomos išsamios su Bendrijos garantija susijusios nuostatos ir procedūros, ir išieškojimo susitarimą, kuriame nustatomos nuostatos ir procedūros, susijusios su EIB įsipareigojimu išieškoti sumas, Bendrijos išmokėtas pagal reikalavimą laikytis įsipareigojimų, susijusių su Bendrijos garantijomis.

Dėl makrofinansinės pagalbos paskolų ar Euratomo paskolų 2006 m. naujų sprendimų nepriimta.

3. POKYČIAI NUO 2006 M. BIRŽELIO 30 D. ATASKAITOS

Antroje 2006 m. pusėje lėšų pagal makrofinansinės pagalbos paskolas neišmokėta⁹.

Antroje 2006 m. pusėje lėšų pagal Euratomo paskolas neišmokėta. Pirmoji dalis (39 mln. EUR) 2007 m. kovo mėn. išmokėta Chmelnyckio atominės elektrinės 2 reaktoriaus ir Rovno atominės elektrinės 4 reaktoriaus (K2R4) saugos padidinimui finansuoti pagal 2004 m. paskolos susitarimą (83 000 000 USD ekvivalentas eurais pagal paskolos teikimo susitarimą).

4. RIZIKOS, KURIAI TEIKIAMA BIUDŽETO GARANTIJA, DUOMENYS

4.1. Rizikos apibrėžtis

Rizika, kuriai teikiama Biudžeto garantija, atsiranda dėl negražintos pagrindinės paskolos dalies ir palūkanų sumos, susijusios su operacijomis su garantija.

Įsipareigojimų nevykdymo atveju operacijų nuostoliai bus padengti iš Fondo, kai tos operacijos susijusios su trečiosiomis šalimis (67 % visų neįvykdytų skolinių įsipareigojimų su garantija), ir tiesiogiai iš Biudžeto, kai jos susijusios su valstybėmis narėmis (paskolos projektams arba jų naudai valstybėse narėse sudaro likusius 33 % visų neįvykdytų skolinių įsipareigojimų). Su valstybėmis narėmis susijusios paskolos su garantija sudaro didelę visų paskolų su garantija dalį dėl pastaruoju metu įvykusių plėtros bangų. Pagal Fondo reglamento 1 straipsnio trečią pastraipą, kai šalis tampa valstybe nare, paskolų rizika garantuojama nebe iš Fondo, bet iš Biudžeto.

Šioje ataskaitoje naudojami du metodai rizikai, kuriai teikiama Biudžeto garantija, įvertinti:

- visos negražintos pagrindinės paskolos dalies sumos, susijusios su atitinkamomis operacijomis konkrečią dieną, apskaičiavimo metodas. Pagal šią metodiką nustatomas rizikos, kuriai teikiama Biudžeto garantija konkrečią dieną, laipsnis,

⁹ Makrofinansinė pagalba taip pat gali būti dotacijos trečiosioms šalims. Daugiau informacijos apie makrofinansinę pagalbą žr. metinėje Komisijos ataskaitoje Tarybai ir Europos Parlamentui dėl makrofinansinės pagalbos trečiosioms šalims įgyvendinimo 2006 m. Pagal 2006 m. Tarybos sprendimą dotacija Gruzijai dviem dalimis (11 mln. EUR kiekviena) išmokėta 2006 m. rugpjūčio ir gruodžio mėn. Pagal 1997 ir 2000 m. makrofinansinės pagalbos programas paskutinė dotacijos dalis (7 mln. EUR) Tadžikistanui išmokėta 2006 m. spalio mėn. Pagal 2004 m. Tarybos sprendimą Albanija taip pat gavo 13 mln. EUR dotaciją, atitinkančią paskutinę pagalbos dalį.

- biudžetinis metodas, arba metinė iš Biudžeto dengiama rizika, kai apskaičiuojama didžiausia suma, kurią Bendrija turėtų išmokėti per finansinius metus, darant prielaidą, kad visų paskolų su garantija atžvilgiu įsipareigojimai nevykdomi¹⁰.

1 lentelė. Visi neįvykdyti skoliniai įsipareigojimai nuo 2006 m. gruodžio 31 d. (mln. EUR)

	Negražinta pagrindinės paskolos dalies suma	Sukauptos palūkanos	Iš viso	%
<u>Valstybės narės*</u>				
Makrofinansinė pagalba	365	2	367	2%
Euratomas	436	6	442	3%
EIB	4 482	42	4 524	28%
<u>Valstybės narės*, tarpinė suma</u>	5 283	50	5 333	33%
<u>Trečiosios šalys</u>				
Makrofinansinė pagalba	604	6	610	4%
Euratomas	-	-	-	
EIB	10 311	103	10 415	64%
<u>Trečiosios šalys, tarpinė suma</u>	10 915	110	11 025	67%
Iš viso	16 198	159	16 358	100%

* Įskaitant Bulgariją ir Rumuniją, nes jos į ES įstojo 2007 m. sausio 1 d.

Prie šios ataskaitos pridėto tarnybų darbinio dokumento¹¹ (priedas) A1, A2, A3 ir A4 lentelėse pateikiama kita informacija apie šiuos neįvykdytus skolinius įsipareigojimus, visų pirma kiek tai susiję su viršutinėmis ribomis, išmokėtomis sumomis arba garantijų normomis.

¹⁰ Jei apskaičiuoti atsižvelgiama ne į visą paskolų, kurių atžvilgiu įsipareigojimai nevykdomi, sumą, bet tik į jų pagal terminą mokėtinas dalis (taip pat žr. priedo 1 skirsnį).

¹¹ SEC(2007).

4.2. Su valstybėmis narėmis susijusi rizika

Dabartinė su valstybėmis narėmis susijusi rizika kyla dėl prieš įstojimą išmokėtų paskolų.

2007 m. iš Biudžeto bus garantuojama 812 mln. EUR su valstybėmis narėmis susijusi rizika, įskaitant Bulgariją ir Rumuniją, nes jos į ES įstojo 2007 m. sausio 1 d. 2 lentelėje matyti, kad šios valstybės yra pirmoji ir antroji pagal neįvykdytus skolinius įsipareigojimus.

<i>2 lentelė. Valstybės narės eilės tvarka pagal didžiausios rizikos, kuriai teikiama biudžeto garantija 2007 m., poziciją (mln. EUR)</i>			
Eilės Nr.	Šalis	2007	%
1	Rumunija*	263,4	32,4%
2	Bulgarija*	155,7	19,2%
3	Čekija	102,2	12,6%
4	Lenkija	98,4	12,1%
5	Slovakija	72,8	9,0%
6	Slovėnija	39,2	4,8%
7	Vengrija	35,6	4,4%
8	Kipras	15,7	1,9%
9	Lietuva	14,8	1,8%
10	Latvija	8,5	1,0%
11	Estija	4,7	0,6%
12	Malta	1,0	0,1%
	Iš viso	812,1	100%
* Valstybės narės nuo 2007-01-01.			

4.3. Su trečiosiomis šalimis susijusi rizika

2007 m. iš Fondo bus garantuojama didžiausia su trečiosiomis šalimis susijusi rizika – 1 203 mln. EUR. Toliau išvardytos dešimt šalių, kurių bendra neįvykdytų skolinių įsipareigojimų suma yra didžiausia. Ši suma sudaro 78 % rizikos, kuriai teikiama Fondo garantija 2007 m. Šių šalių ekonominė padėtis išanalizuota ir pakomentuota 7 skirsnyje.

<i>3 lentelė. 10 svarbiausių trečiųjų šalių eilės tvarka pagal didžiausios rizikos, kuriai teikiama biudžeto garantija 2007 m., poziciją (mln. EUR)</i>			
Eilės Nr.	Šalis	2007	Bendros didžiausios rizikos %
1	Egiptas	152,9	12,7%
2	Turkija	151,0	12,6%
3	Brazilija	130,3	10,8%
4	Marokas	117,4	9,8%
5	Tunisas	112,2	9,3%
6	Pietų Afrika	93,6	7,8%
7	Libanas	56,4	4,7%
8	Jordanija	44,8	3,7%
9	Serbija ir Juodkalnija ¹²	43,5	3,6%
10	Ukraina	36,8	3,1%
Iš viso 10 šalių		939,0	78,0%

Iš Fondo garantuojamos 38 šalių ir 2 regioninių subjektų paskolos su garantija, kurių terminas baigiasi 2035 m. Išsami informacija pagal atskiras šalis pateikiama priedo A2 lentelėje.

¹² Dabar Serbijos Respublika ir Juodkalnijos Respublika.

4.4. Iš biudžeto garantuojama bendroji rizika

Iš viso iš Biudžeto 2007 m. bus garantuojama bendra 2 015 mln. EUR suma, kurią sudaro sumos, mokėtinos tais metais, iš jų 40 % šios sumos yra susiję su valstybėmis narėmis (žr. priedo A2 lentelę).

4.5. Rizikos raida

Rizika, susijusi su valstybėmis narėmis, ateityje turėtų mažėti, nes paskolos gražinamos, o susitarimai dėl naujų Euratomo, makrofinansinės pagalbos paskolų arba paskolų su EIB garantija su valstybėmis narėmis nebus pasirašomi (žr. A1 diagramą priedo 1.3 skirsnyje).

Trečiosioms šalims skiriamoms makrofinansinės pagalbos paskoloms taikomi atskiri Tarybos sprendimai. Šiuo metu Komisija nėra pateikusi naujų pasiūlymų teikti paskolas. Vis dėlto 2007 m. Komisija gali pateikti pasiūlymą suteikti Libanui 50 mln. EUR makrofinansinės pagalbos paskolą ir 30 mln. EUR dotaciją.

Euratomo paskolų valstybėms narėms arba projektams tam tikrose reikalavimus atitinkančiose ES nepriklausančiose šalyse (Rusijos Federacija, Armėnijos Respublika, Ukraina) viršutinė riba yra 4 mlrd. EUR, iš kurių apie 85 % jau panaudota. Likutis yra apie 600 mln. EUR.

Pagal 2000–2007 m. EIB įgaliojimus dar lieka išmokėti 9 830 mln. EUR. Be to, 2006 m. pabaigoje EIB nepasirašė jokių paskolų susitarimų pagal Tarybos sprendimą dėl specialios paskolų programos, taikomos tam tikrų rūšių projektams Rusijoje, Baltarusijoje, Moldovoje ir Ukrainoje¹³. Pagal šį sprendimą viršutinė riba yra 500 mln. EUR, o garantijos norma – 100 %, kuri taikoma iki 2007 m. liepos 31 d.

Svarbiausias elementas, kuris darys įtaką biudžeto rizikai ateityje – naujausia Bendrijos garantija¹⁴, Europos investicijų bankui suteikta nuo 2007 m. vasario 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. (su galimybe šį laikotarpį pratęsti šešis mėnesius). Bendrijos garantija neviršija 65 % visos pagal EIB finansavimo operacijas išmokėtų kreditų ir suteiktų garantijų sumos, atėmus sugrąžintas sumas ir įskaitant visas susijusias sumas, o viršutinė riba neviršija 27 800 mln. EUR. Šią didžiausios viršutinės ribos sumą sudaro dvi dalys: 25 800 mln. EUR pagrindinė viršutinė riba ir 2 000 mln. EUR neprivalomas įsipareigojimas. Neprivalomos sumos panaudojimas priklausys nuo laikotarpio vidurio peržiūros 2010 m. rezultatų. Pagrindinės viršutinės ribos suma suskirstoma į šias privalomas regionams viršutines ribas:

- narystės siekiančios šalys – 8 700 mln. EUR;
- kaimynystės ir partnerystės šalys – 12 400 mln. EUR;
- Azija ir Lotynų Amerika – 3 800 mln. EUR;
- Pietų Afrikos Respublika – 900 mln. EUR.

Priedo 1.3 skirsnyje pateikiamoje A2 diagramoje modeliuojami tam tikri paskolų sumų scenarijai pagal dabar turimus įgaliojimus ir naująjį įgaliojimą bei jų poveikį Fondo atidėjiniams.

¹³ 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas 2005/48/EB, OL L 21, 2005 1 25, p. 11.

¹⁴ Taip pat žr. šios ataskaitos 2 skirsnį.

5. ĮSIPAREIGOJIMŲ NEVYKDYMAS, BIUDŽETO GARANTIJŲ PANAUDOJIMAS IR ĮSISKOLINIMAI

5.1. Mokėjimai iš grynųjų pinigų išteklių

Kai skolininkas vėluoja sumokėti Komisijai, Komisija naudoja savo grynųjų pinigų išteklius siekdama išvengti vėlavimų ir su skolinimosi operacijomis susijusių išlaidų¹⁵.

5.2. Mokėjimai iš Biudžeto

Pagal Biudžeto 01 04 01 straipsnį „Europos bendrijos garantijos skolinimo operacijoms“ asignavimų neprašyta, nes 2006 m. antroje pusėje įsipareigojimų nevykdymo atvejų neužregistruota.

5.3. Garantijų fondo panaudojimas

Kai paskolos gavėjas (trečiosios šalys) vėluoja grąžinti paskolą, kurią suteikė arba kuriai garantiją suteikė Bendrija, kreipiamasi į Fondą su prašymu padengti neįvykdytus įsipareigojimus per tris mėnesius nuo tos dienos, kai skola turėjo būti grąžinta¹⁶.

Per 2006 m. antrą pusę Fondui tokių prašymų nepateikta.

Bendrieji įsiskolinimai 2006 m. gruodžio 31 d., t. y. Argentinos Respublikos įsipareigojimų nevykdymo palūkanos, sudaro 1 718 493,12 USD. Iš jų 1 448 433,44 USD (arba 1 099 797,60 EUR) Fondas dar turi susigrąžinti. Kadangi Fondui prašymų padengti likusį skirtumą nepateikta, ši suma turi būti sumokėta Europos investicijų bankui. Komisija ir EIB kelis kartus yra priminusi Argentinos valdžios institucijoms būtinybę šiuos įsiskolinimus visiškai apmokėti, kad šalyje būtų galima pradėti naujas EIB skolinimo operacijas. Derybos šiuo klausimu bus tęsiamos kitame ES ir Argentinos makroekonominio dialogo susitikime.

6. IŠORĖS VEIKSMŲ GARANTIJŲ FONDAS¹⁷

6.1. Išieškotos lėšos

2006 m. antroje pusėje jokių sumų neišieškota.

6.2. Turtas metų pabaigoje

2006 m. gruodžio 31 d. Fondo grynasis turtas buvo 1 378 954 442,51 EUR.

2006 m. gruodžio 31 d. Bulgarijos ir Rumunijos negrąžintos paskolos ir paskolų garantijos kartu su sukauptomis palūkanomis sudarė 2 899 334 719,06 EUR. Kadangi šios šalys 2007 m. sausio 1 d. tapo Europos Sąjungos narėmis, 2007 m. vasario 14 d. į Biudžetą grąžinta 260 940 124,72 EUR suma.

¹⁵ Plg. 2000 m. gegužės 22 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1150/2000, įgyvendinančio Sprendimą 94/728/EB, Euratomas dėl Bendrijų nuosavų išteklių sistemos, su pakeitimais 12 straipsnį.

¹⁶ Išsamiau žr. priedo 1.4.3 skirsnį.

¹⁷ Komisijos 2006 m. Garantijų fondo ir jo valdymo metinė ataskaita, COM(2007)362 ir SEC(2007)869.

6.3. Planuojama suma

Fondas turi sukaupti tinkamą sumą (planuojamą sumą), kuri yra 9 % visų negražintų pagrindinių paskolų dalių iš visų operacijų, pridėjus sukauptas palūkanas. Fondo išteklių (1 118 014 317,79 EUR) ir negražintų pagrindinių paskolų dalių (11 025 065 532,58 EUR) santykis, kaip apibrėžta Fondo reglamente, buvo 10,1%. Kadangi jis yra didesnis už planuojamą sumą, iš Fondo turi būti gražinta lėšų į Biudžetą, kaip numatyta Fondo reglamento 3 straipsnio trečioje pastraipoje.

Pagal naujas atidėjinių taisykles šis 125 750 000,00 EUR perteklius 2007 m. bus įtrauktas į 2008 m. preliminarų biudžeto projektą.

7. RIZIKOS VERTINIMAS. EKONOMINĖ IR FINANSINĖ TREČIŲJŲ ŠALIŲ, KURIOS GAUNA NAUDOS IŠ SVARBIAUSIŲ ES SKOLINIMO OPERACIJŲ, PADĖTIS

7.1. Įvadas

Ankstesniuose ataskaitos skirsniuose pateikiama informacijos apie kiekybinius rizikos, garantuojamos iš Biudžeto, aspektus. Tačiau taip pat reikėtų įvertinti rizikos, kuri priklauso nuo operacijos pobūdžio ir skolininkų padėties (žr. 4.3 skirsnį), pobūdį. Lentelės su šalių rizikos vertinimu pateikiamos atskirai Komisijos tarnybų darbiniam dokumente. Šios analizės, susijusios su dešimčia šalių, kurios 2007 m. sudaro didžiausią metinę riziką Biudžetui, santrauka pateikiama toliau. Kitų aštuonių šalių padėties analizė priedo pateikiama 2 skirsnyje.

7.2. Egiptas

Dėl investicijų politikos (visų pirma TUI) ir didelio prekių ir paslaugų eksporto **Egipto** ekonomikos augimas padidėjo nuo 4,6 % 2005 m. iki 6,8 % 2006 m. Infliacija sumažėjo iki vienaženkliai skaičiaus, bet infliacijos didėjimo tendencijos išlieka. Bedarbystė ir toliau viršija 10 % darbo jėgos. Nepaisant ekonominės padėties pagerėjimo ir (pusiau) valstybei priklausančių įmonių pardavimo, valdžios sektoriaus deficitas beveik nesumažėjo (7,9 % 2006 m., palyginti su 9,6 % 2005 m.). Vykdomos finansų sektoriaus reformos. Bankų sistemoje dominuojantį vaidmenį vis dar vaidina valstybė, nepaisant neseniai įvykusios vieno didelio banko privatizacijos. Finansų sektoriaus reforma turėtų būti baigta po dvejų ar trejų metų. Patikima fiskalinė politika kartu su tinkama pinigų politika turėtų daryti teigiamą poveikį darbo vietų kūrimui.

7.3. Turkija

2006 m. metinis BVP augimas **Turkijoje** pasiekė 6,1 % (palyginti su 7,4 % 2005 m.). Vidaus paklausa didėja greičiau nei bendra gamybos apimtis – dėl to einamosios sąskaitos deficitas 2006 m. padidėjo iki 7,9 % BVP, palyginti su 6,3 % 2005 m. Antroje metų pusėje privatus vartojimas sulėtėjo dėl pinigų politikos griežtinimo praėjus 2006 m. gegužės–birželio mėn. būdingam nepastovumui. Numatoma, kad 2007 m. augimas ir toliau lėtės, o dėl su tuo susijusio einamosios sąskaitos deficito stabilizavimo tikėtinas „minkšto nusileidimo“ scenarijus. Nors einamoji sąskaita finansuojama pakankamai, pažeidžiamumas išlieka, nes vidaus veiksniai ar išorės sukrėtimas išprovokuotų srautų pasikeitimą. Su palyginti didele užsienio skola (beveik 50 % BVP) Turkija yra pažeidžiama dėl didelio valiutos nuvertėjimo galimybės. Veiksniai, dėl kurių ekonomika būtų atsparesnė sukrėtimams, kitaip nei buvo prieš

2001 m. krizę, apima lankstų valiutos keitimo kurso režimą bei patikimą ir nepriklausomą centrinių banką. Oficialūs centrinio banko rezervai 2006 m. sudarė maždaug 45 mlrd. EUR, arba daugiau kaip 5 mėn. importą.

7.4. Brazilija

Brazilijos ekonomikos augimas, 2005 m. lėtėjęs, 2006 m. dėl didelio vartojimo ir privačių investicijų atsigavimo atsigavo ir siekė apie 2,9 %. 2006 m. ir toliau vyko defliacija ir pasiekė mažiausią lygį nuo 1998 m., kai patvirtintas infliacijos valdymo režimas. Nors eksporto augimas 2006 m. dėl ankstesnio valiutos pabrangimo smarkiai sulėtėjo, dėl atsigaunančios prekybos šalis 2006 m. pasiekė pakankamą einamosios sąskaitos perteklių (0,6 % BVP). Brazilijos išorinis pažeidžiamumas sumažėjo smarkiai sumažėjus užsienio skolos santykiui, kai šalis visiškai gražino skolą TVF (prieš termino pabaigą, 2005 m. pabaigoje) ir Paryžiaus klubui pirmoje 2006 m. pusėje. Šalis taip pat išpirko visas savo Brady obligacijas. Užsienio skolos ir BVP santykis sumažėjo nuo 36,4 % 2004 m. iki 18,9 % 2006 m. pabaigoje. Pastangos sumažinti valstybės išskolinimą užsieniui pasiteisino – svarbiausios kredito reitingo agentūros padidino Brazilijos skolinimosi reitingą. Tačiau nepaisant neseniai valstybės skolos valdyme pasiektos pažangos šalis ir toliau lieka pažeidžiama. Valstybės skola vis dar viršija 50 % ir jai didelę įtaką daro kintančios palūkanų normos, nes vidutinis jų terminas yra palyginti trumpas.

7.5. Marokas

Maroko ekonomikos realus BVP augimas 2006 m. buvo 8,1 %. Taip yra daugiausia dėl išskirtinio žemės ūkio derliaus ir bendresne prasme – įvairių ekonomikos sektorių dinamiškumo. Infliacija vis dar nedidelė – metinė norma 3,3 %. Valstybės skola sumažėjo iki 2,1 % BVP (palyginti su 5,3 % 2005 m.). Valstybės skola sudarė 57 % BVP. Bedarbystė vis dar 9,7 %, o skurdas (15 % gyventojų gyvena už mažiau kaip 2 USD per dieną) ir didelis suaugusiųjų neraštingumas (47,7 %) vis dar lieka pagrindinės Maroko valdžios institucijų problemos.

7.6. Tunisas

Tuniso BVP augimas pasiekė 5,8 % 2006 m., palyginti su 4 % ankstesniais metais (2007 m. numatoma 6 %). Infliacija daugiausia dėl tarptautinių naftos kainų padidėjimo per pirmuosius dešimt 2006 m. mėnesių išaugo nuo 2 % iki 4,7 % metinės normos. Siekdamas sustabdyti šią tendenciją, centrinis bankas 2006 m. buvo priverstas padidinti bazinę palūkanų normą (pirmasis koregavimas per trejus metus). Einamosios sąskaitos deficitas pasiekė 2,6 % BVP, o šalies skola sudarė 54,8 % BVP. Bedarbystė vis dar didelė – vidutiniškai 13,4 % darbo jėgos.

7.7. Pietų Afrika

2006 m. metinis BVP augimas **Pietų Afrikoje** pasiekė 5 % (realiai vertinant), o 2005 m. buvo 5,1 %. Numatoma, kad 2007 m. augimas sieks beveik 5 %. 2006 m. centrinis bankas padidino refinansavimo normą nuo 7 % iki 9 %, kad infliacija išliktų 3–6 %. 2006 m. einamosios sąskaitos deficitas padidėjo iki 5,6 % BVP, palyginti su 3,8 % 2005 m. Numatoma, kad 2007 m. jis bus apie 5 %. TUI ir kitos kapitalo įplaukos (netiesioginės investicijos) yra kur kas didesnės už einamosios sąskaitos deficitą. Dėl to didėja grynieji aukso ir užsienio valiutos rezervai ir siekia 3–4 mėnesių viso importo dydį. Užsienio skola oficialiems kreditoriams 2006 m. sumažėjo iki 2 % BVP – tai yra mažiausias dydis Afrikoje į pietus nuo Sacharos (vidutiniškai 16 %) – ir 2007 m. turėtų sumažėti iki 1,9 %. Pastaruosius dvejus metus

biudžeto deficitas išliko 0,4 % BVP ir numatoma, kad 2007 m. bus pasiektas nedidelis perteklius (0,3 %). Pietų Afrika yra vidutinių pajamų besivystančios rinkos ekonomikos šalis, kurioje paslaugos sudaro beveik du trečdalius visos ekonomikos, o pagrindinis eksportas priklauso nuo kasybos. Didžiausi pavojai – kapitalo įplaukų (netiesioginių investicijų) nepastovumas, eksportuojamų pagrindinių prekių kainų sukrėtimai ir vidaus įtampa dėl didelės bedarbystės, didelės nelygybės, didelio ŽIV/AIDS paplitimo ir didelio nusikalstamumo.

7.8. Libanas

Karinis konfliktas smarkiai sukrėtė **Libano** ekonomiką. 2006 m. šalies BVP realiai vertinant sumažėjo 5 %, valstybės biudžeto deficitas (14 % BVP) padidėjo beveik dvigubai, palyginti su 2005 m., o valstybės skola padidėjo iki rekordinio 190 % BVP dydžio. Statistinių bedarbystės duomenų šiuo metu neturima. Infliacija nedidelė – metinė norma 5 %. Libanas ir toliau yra viena iš labiausiai išsiskolinusių šalių pasaulyje. Skolos tvarumas yra labai pažeidžiamas dėl poreikio nedelsiant atstatyti šalį po 2006 m. karo ir politinio nestabilumo, nes nesutariama dėl būtinų reformų.

7.9. Jordanija

2006 m. **Jordanijos** ekonomika ir toliau stipriai augo – pagal apskaičiavimus realus BVP augimas buvo 6 % (7,2 % 2005 m.). Dėl didelio pinigų perlaidų kiekio ir didelio aktyvumo paslaugų sektoriuje padidėjo privatus vartojimas. Bedarbystė sumažėjo nuo 14,8 % 2005 m. iki 13,9 % 2006 m. Sumažinus naftos kainų subsidijas infliacija 2006 m. padidėjo iki 6,3 % (3,8 % 2005 m.). Valdžios institucijos pagal strategiją, kurios esmė – atsisakyti degalų subsidijų ir toliau riboti išlaidas, 2005 ir 2006 m. intensyviau vykdė fiskalinį koregavimą. Dėl šių pastangų biudžeto deficitas (atėmus dotacijas) sumažėjo iki 7,5 % BVP, palyginti su 10 % 2005 m. 2006 m. einamosios užsienio sąskaitos deficitas (įskaitant dotacijas) šiek tiek sumažėjo nuo 17,8 % BVP 2005 m. iki 16 % BVP (palyginti su 11,6 % pertekliumi 2003 m.). Prekių eksportas ir toliau smarkiai augo. Prekybos deficitas sumažėjo nuo 47 % BVP 2005 m. iki 37,1 % BVP 2006 m. Tačiau einamosios sąskaitos deficitas ir toliau buvo finansuojamas iš išskirtinai didelių kapitalo įplaukų, įskaitant tiesiogines užsienio investicijas, pinigų perlaidas ir netiesioginių investicijų įplaukas.

7.10. Serbija ir Juodkalnija

2005 m. metinis BVP augimas **Serbijoje** buvo 6,3 % (realiai vertinant). Pirmąjį 2006 m. ketvirtį augimas ir toliau sudarė 6,3 %. 2005 m. einamosios sąskaitos deficitas buvo 9,8 % BVP. 2006 m. jis toliau didėjo. 2005 m. bendrosios tiesioginių užsienio investicijų įplaukos siekė 6,1 % BVP, o šalies užsienio skola 2006 m. liepos mėn. pabaigoje pasiekė 66 % BVP. Valstybės skola sumažėjo po to, kai Paryžiaus klubas nurašė 600 mln. EUR skolą, kuri buvo susijusi su 2006 m. vasario mėnesį sėkmingai užbaigta pastarąja TVF programa.

2005 m. metinis BVP augimas **Juodkalnijoje** pasiekė 4,1 % (realiai vertinant). Pirmąjį 2006 m. pusmetį augimas paspartėjo iki 6,5 %. 2005 m. einamosios sąskaitos deficitas buvo 12,2 % BVP. 2006 m. jis toliau didėjo. 2005 m. bendrosios tiesioginių užsienio investicijų įplaukos siekė 22,8 % BVP, o šalies užsienio skola padidėjo iki 42,6 % 2005 m. pabaigoje.

2006 m. liepos mėn. Juodkalnijai paskelbus nepriklausomybę, Serbijos Respublika ir Juodkalnijos Respublika sudarė vidaus susitarimą dėl finansinių teisių ir įsipareigojimų padalijimo po to, kai buvusios jungtinės valstybės teises perėmė Serbija.

7.11. Ukraina

Realus BVP augimas **Ukrainoje** buvo apie 7 % (2,6 % 2005 m.). Einamosios sąskaitos balansas tapo neigiamas – maždaug 1,5 % BVP, palyginti su 3 % pertekliumi ankstesniais metais, taip atsitiko dėl didelės importo paklausos ir didesnių energijos importo kainų, taip pat svyravimų plieno rinkose (didžiausias Ukrainos eksporto sektorius, kuris sudaro 40 % viso eksporto). Ukrainos valstybės užsienio skola sumažėjo iki maždaug 12 % BVP (15,3 % 2005 m.), o dėl pagerėjusios privataus sektoriaus galimybės veikti užsienio kapitalo rinkose bendra užsienio skola buvo beveik 50 % BVP. 2006 m. gruodžio mėn. infliacija padidėjo iki 11,6 % metinio dydžio iš dalies dėl didesnių energijos importo kainų. Pagrindiniai pavojai vis dar yra susiję su nepastovia politine situacija ir dėl to nenuoseklia politika. Tačiau rugpjūčio mėnesį *Standard & Poor's* patvirtino Ukrainos ilgalaikio skolinimosi reitingą „BB-“, tai pagripdamą žemu išiskolinimo lygiu.